

HET VERDRIET VAN CARNAVAL

*Dit feest is meer dan een maatschappelijk of nationaal gebeuren,
het raakt niet slechts een mensengroep,
maar het betreft de mensheid zelf in haar geheel.*

Inleiding

Laten we carnaval eens beschouwen als een virus. Een heerlijk virus, dat wel! Eentje waar je niet zo goed resistent tegen kan worden, waar nog geen medicijn tegen ontwikkeld is. Het is verankerd in het DNA, in de lichamen en hoofden van honderdduizenden zuiderlingen. Want we zijn dagenlang in de ban van een gigantisch volksfeest. Een feest dat soms over het randje gaat, waar drank en platte lol soms de overhand hebben, maar waar in essentie iets bijzonders gebeurt. Het staat prachtig beschreven in een artikel van Vera Mulder in [De Correspondent](#) over het carnaval in Oeteldonk. Een artikel over gelijkheid, verbondenheid, de bescherming en veiligheid van de eigen wereld direct om je heen. Het is akelig te bedenken dat dat andere virus, corona, haar verspreiding vermoedelijk heeft gekregen tijdens dit volksfeest. Want carnaval moet vooral zorgeloos zijn!

Waarom dit project?

Frank van Osch: Ik woon inmiddels ruim 35 jaar in Oeteldonk en verbaas me nog steeds over de intense manier waarop veel mensen carnaval vieren. Ik ben het zelf verleerd, maar ben er toch elk jaar getuige van dat mensen om mij heen zo veranderen. Zoals mijn vriendin. Ze is niet te houden dan.... En misschien verandert ze helemaal niet, misschien is ze juist wel méér zichzelf dan anders. Want ik herinner me nog goed de totale vrijheid die ik zelf voelde in de tijd dat ik het nog wél vierde. Het gemeenschapsgevoel was enorm en ik was trots om een Muggenzifter te zijn!

Wat we vaak zien in de media is hossen, feesten, platte lol en de excessen. Met dit project wil ik het onzichtbare zichtbaar maken, wil ik de magie van dit feest doorgronden. Misschien kunnen we juist dán de ziel van de mensen aanraken, als ze beschermd door een vermomming of een kiel zo zichzelf kunnen zijn. En als ze de pijn voelen van het feest wat niet door kan gaan.

Al jaren denk ik na over een documentaire over carnaval. Maar dan één zonder de gebaande paden die je verwacht. Toen ik in maart begon met de eerste schetsen van dit plan was de werktitel nog: DE ZIEL VAN CARNAVAL. Deze titel evolueerde langzaam maar zeker in HET VERDRIET VAN CARNAVAL. Want corona legde ons land lam en we zitten nu in de tweede golf. Op het moment van schrijven is carnaval 2021 op allerlei plekken al afgelast en ik kan me niet voorstellen dat er ook maar één officieel carnavalsfeest gaat plaatsvinden. De Brabantse veiligheidsregio's hebben namelijk aangekondigd dat carnaval zoals we het kennen niet door zal gaan en dat alternatieven bedacht moeten worden. En daarmee is het niet-gebaande pad steeds duidelijker zichtbaar: in dit documentaire project is het verdriet over het niet doorgaan een cruciaal ingrediënt, een 'tegenkleur' die contrasteert met de vrolijkheid en het enthousiasme over het feest. Een tegenkleur die laat zien hoe corona ook dit stuk van ons leven danig in de war stuurt.

In het project **HET VERDRIET VAN CARNAVAL** gaan fotograaf Jan Banning en filmmaker Frank van Osch op zoek naar de ziel van de carnavalsvierder en zijn of haar verdriet om een feest wat niet doorgaat. Gelukkig zoeken we geen clichébeelden die iedereen al kent van hossende mensen op straat of plat vertier. Want dat zal ongetwijfeld niet toegestaan worden. Dus in de film geen slechte hoempamuziek of slemppartijen.

Zoals altijd in ons werk kiezen we ervoor de thematieken te onderzoeken, dicht op de huid van onze personages. Daarom portretteren we komend jaar een bonte stoet carnavalisten uit drie verschillende steden of dorpen met fotografie en film. Het zijn stuk voor stuk markante mooie mensen die we kiezen, met gezichten die verraden dat ze het leven kennen.

De fototentoonstelling bestaat uit een serie van 15 portretten, 5 uit elke stad. Ze worden geprint op groot formaat (1.60 x 1.20 mtr). Carnavalskoppen zijn het, stuk voor stuk. Gewone carnavalsvierders en een enkele Prins(es) Carnaval. Ze worden geïsoleerd gefotografeerd in een pop-up-foto/filmstudio. De mensen zijn verkleed, dat wel, maar verder ontdaan van alle heisa eromheen. We zien geen ander feestgedruis. Zoals Banning ook doet in *Down and out in the South*. Hier gaat het om *homeless people*, maar we zien niet eens een zweem van de ellendige situatie waarin ze hun leven leiden.

Of zoals in *Comfort Women*. Waar zogenaamde 'troostmeisjes' eenvoudig maar krachtig geportretteerd worden.

Down and out in the South / Comfort Women, Wainem /
© Jan Banning

De documentaire duurt 50/55 minuten en bestaat uit de volgende (beeld)elementen:

1. De kern van de documentaire: de personages worden geïnterviewd. Diepgaand en bloedserieus maar met een lach en een traan. Zoals van Osch dat eerder deed in documentaires als 'Bots trekt ten strijde' en 'RK Veulpoepers BV'. Hij is gewend middels diepgravende interviews en het preciseren van herinneringen geïnterviewden dicht bij hun 'ziel' te krijgen. Van Osch praat niet in algemene termen, hij reconstrueert met de personages zo nauwkeurig mogelijk belangrijke

momenten of kleine voorvallen. Beschrijvingen van wat er precies gebeurde, van de plek, de kleuren en geuren, de angst, de lol; elk detail bouwt mee aan het herbeleven van het verhaal en het zichtbaar maken ervan. In de montage zullen al deze verhalen op elkaar inhaken en reageren. Het resulteert in een *polonaise* van gedachten, persoonlijke herinneringen en anekdotes van (minimaal) vijftien markante carnavalsvierders. Samen vertellen ze zo het verhaal van de werkelijke ziel van dit volksfeest en het verdriet van het niet doorgaan. We kijken de mensen recht in het gezicht, geen opsmuk, hooguit de schmink van de carnaval. We spreken ze in hun eigen taal, hun eigen dialect. Dichtbij. We kiezen in ieder geval voor 's-Hertogenbosch/Oeteldonk. Nijmegen, Groenlo, Venlo en Roermond staan hoog op onze verlanglijst, maar dit is afhankelijk van nadere research en het welslagen van de financiering van deze film.

2. De tweede visuele lijn is die van onze personages tijdens het (afgeblazen) carnaval. Misschien lopen ze door verlaten, half-versierde straten? Of doen ze een polonaise op anderhalve meter afstand? We hebben nog geen idee hoe carnaval 2021 er uit zal zien. Deze visuele lijn zal dus 'meebewegen' met de werkelijkheid. We kiezen in dat 'nieuwe abnormaal' in ieder geval voor associatieve observaties, die afrekenen met de clichés. Beelden die de kijker meenemen in een carnaval wat fundamenteel anders is dan we gewend zijn. Geen hoempa dus, in beeld noch in muziek. Extreem ruime totalen van straten en pleinen maken de leegte zichtbaar en voelbaar. En met extreme close ups van onze personages kruipen we in hun gedachten. Ze worden gefilmd met een gevoel van traagheid en soberheid. Daarvoor werkt Van Osch samen met de van oorsprong Bossche filmer Daan Jongbloed. Hij is inmiddels een lokale *beroemdheid* als het gaat om het observeren van het gewone leven, zoals hij dat eerder deed in 'Boer Peer' en 'Celibaat'. Ook Maarten Schellekens zal aanvullend beeldmateriaal schieten.
3. De derde lijn is historisch: archiefbeeld & Anton van Duinkerken. **Archiefbeelden:** In drie blokken zien we carnaval zoals het was in de jaren van zwart-wit. Er zijn namelijk prachtige [films in de archieven](#) te vinden uit de jaren '30, '40 en '50. Tekstloos, commentaarloos, die voorzien worden van nieuwe muziek [zie 5]. Dit feest kent een traditie van ruim 150 jaar en met dit soort historische beelden accentueren we deze context bij de kijker: carnaval is van alle tijden! **Tekst van Anton van Duinkerken:** Door de film heen weven we teksten uit 1928. Van Duinkerken schreef toen een lyrische 'verdediging van het carnaval'. De tekst [zie bijlage] wordt gelezen door een gelouterd acteur. We denken daarbij aan Frank Lammers. In dit plan leest u enkele fragmenten. Dit fragment sluit wel héél precies aan bij de filosofie van ons project:

De man achter het masker is gemeenschapsmens. Maar hij behoudt zijn ziel. De opslag der ogen, die van iedere menselijkheid het diepst-persoonlike openbaren, blijft onverborgen. De geest handhaaft de rechten, die het vlees verloren geeft. De eeuwigheid maakt aanspraak op de persoonlijkheid, die van haar tijdelikheden heeft afstand gedaan.

4. In de vierde visuele lijn zien we de foto's die Banning maakt en kleine observaties van de fotoshoot. Mensen die - soms ongemakkelijk, soms met het grootste gemak - zich

voegen naar de wensen van Banning: “Kunt u een beetje naar links gaan zitten...kin iets omhoog...nee, niet lachen alstublieft.” De portretten krijgen zeggingskracht, omdat de blikken op de foto’s lang staan in de montage, in combinatie met de verhalen die we van de mensen kennen en de nieuw gecomponeerde muziek.

5. In het geluidsbeeld horen we geen carnavalsmuziek. Een belangrijke geluidslaag die we wél horen is speciaal gecomponeerde muziek, uitgevoerd door een harmonie. Muziek die live bij filmvertoningen wordt uitgevoerd en vakkundig geregistreerd wordt voor gebruik in de documentaire. Want het Verdriet van Carnaval koppelen we aan het project **filmmuziek** (2021-2022). Daarin brengen we lokale harmonieën en fanfares, componisten van harmoniemuziek én documentaires samen. We gaan samenwerken met harmonieorkesten die deze muziek instuderen en op gaan treden, samen met de film. Het genereert nieuw publiek voor film, nieuw publiek voor harmonieorkesten én het genereert een nieuw genre, wat zeer geschikt is voor met name lokale vertoningen van films die geworteld zijn in de lokale gemeenschap. Zowel de Brabantse Bond van Muziekverenigingen (met zo’n 400 harmonieorkesten als lid) als de Koninklijke Harmonie ’s-Hertogenbosch zijn razend enthousiast over dit project en hebben inmiddels hun medewerking toegezegd. Deze documentaire zal dus uitgevoerd worden mét live muziek. De voorzitter van de Bossche harmonie zei tegen ons: “Dit is precies het soort activiteiten dat we graag doen om ons repertoire te vernieuwen en op een laagdrempelige manier ons publiek te bedienen”. De lijnen zijn overigens kort: de harmonie repeteert beneden ons kantoor, in de Willem Twee Fabriek. Dit is een mooie cross over tussen twee partijen die niet vanzelfsprekend elkaars projectpartners zijn. Het geldt als een pilot voor het nog te ontwikkelen project **filmmuziek**, in samenwerking met de Brabantse Bond. [Zie meerjarig perspectief]

Korte film Omroep Brabant

Daaraan voorafgaand zullen we een korte documentaire (20 minuten) maken die Omroep Brabant in 2021 uitzendt tijdens carnaval. Werktitel: Het Verdriet van Oeteldonk. Uitgangspunt is een sobere variant van bovenstaand concept. De teksten van van Duinkerken, bioscooprelease, live muziek en de fototentoonstelling worden ‘bewaard’ voor de lange documentaire.

In deze korte film interviewen en portretteren we vijf Bosschenaren en zien we de (min of meer) lege straten van de stad tijdens carnaval. Deze film kunnen we beschouwen als een mooie ‘teaser’ voor de lange documentaire. Het beeldmateriaal wordt uiteraard verwerkt in de grote documentaire. Dit meervoudig gebruik drukt de totaalkosten. De begroting gaat uit van twee films.

*De vrolijkheid van het gekerstend Carnaval is een uitzinnigheid,
zij is een lyriese bezetenheid van het onsterfelijke leven,
een jubel van de vreugdevol gerust-gestelden,
de pret van wie hun toekomst zeker weten.
Het kristelijke Carnaval is een orgie,
maar een orgie van de zegepralende geest.*

Korte inhoudsbeschrijving film

De documentaire bouwt zich chronologisch op. De film zal beginnen met ieders vroegste herinneringen: wat zijn de eerste flarden die je nog weet, welke beelden of anekdotes draag je bij je van toen je jong was? We vragen iedereen vroege foto's mee te nemen. Mijn eerste foto – hierboven - is nogal onthutsend. Want erg leuk lijkt ik het niet te vinden! Maar toch, ook ik kreeg het virus met de paplepel ingegoten, ook ik vierde het feest van jongs af aan.

Het tweede deel van de film gaat over de voorpret, de rol die het feest speelt door het jaar heen, de voorbereidingen en het toeleven naar het feest en over de 11e van de 11e.

Het derde en grootste deel behelst de carnavalsdagen zelf. Om te eindigen met verhalen over de onvermijdelijke dinsdagavond, op veel plekken een avond vol tranen. En ja, dat is mede dankzij de alcohol. En toch is onze stellige overtuiging dat dat méér is dan dat. Dat het een afscheid is van vier dagen waarin iemand volledig zichzelf kon zijn, waarin 'in de pas lopen' en aanpassen niet bestaat. Dat de tranen verdriet zijn om de dag van morgen, die radicaal anders zal zijn dan vandaag.

En daardoorheen weven we de tranen om deze 'gemankeerde' editie van carnaval. Onze personages praten over het feest, maar ze kunnen er niet naar toe! Voor het eerst van hun leven géén carnaval kunnen vieren, hoe pijnlijk is dát voor verstokte carnavalsvierders?! Gedurende de film is deze teleurstelling voelbaar; we zien en horen de pijn en het verdriet van onze personages mensen hierover. Tussen de regels door of heel direct.

De film is zoals gezegd voor een belangrijk deel gebaseerd op herinneringen, verhalen en gevoelens (verhaallijn 1). Daarmee is een 'carnavalslockdown' of een magere viering van het feest dus geen breekpunt, maar juist een extra dramatische gelaagdheid in onze vertelling en in de beelden. Teleurgestelde verhalen over wat onze mensen dit jaar missen, of lege straten en pleinen die extra drama krijgen door bijvoorbeeld een 'eenzame' klarinetsolo.

Banning en Van Osch kiezen er altijd voor de impact van situaties en omstandigheden door de ogen van individuele verhalen en beelden te vertellen. Zoals in 'Bureaucratics' of 'Down and Out in the South' (Banning) en in 'RK Veulpoepers BV' of 'The Mother of Beauty' (Van Osch). Ook nu kiezen ze voor deze sobere aanpak.

Ze werkten voor het eerst samen tijdens het project 'Troostmeisjes' (2010). Hierin legden zij de getuigenissen en het leed in de blikken vast van Indonesische vrouwen die als tiener waren misbruikt door de Japanners. Het leverde de indringende fotoserie 'Comfort Women' op en de prijswinnende documentaire 'Omdat wij mooi waren'.

Meer informatie:

www.janbanning.com

www.vanoschfilms.nl

2021 – Productie

Dit project wordt geproduceerd tijdens carnaval 2021. Oeteldonk ('s-Hertogenbosch, Brabant) zal een belangrijke rol spelen in de film. Het wordt een documentaire die de stad overstijgt, in drie carnavalsprovincies gefilmd. We kiezen voor een mix van regio's, om zo de enorme culturele verschillen ervaren. En natuurlijk die ene overeenkomst: de liefde voor carnaval! In Gelderland staan Knotsenburg (Nijmegen) en Grolse Wanten Stad (Groenlo) hoog op ons verlanglijstje. In Limburg Jokus Riék (Venlo) en de Sjtad van Sjtuf (Roermond). We kiezen in elke provincie één stad of dorp. 15 mensen uit drie regio's, kortom. Daarmee

vertelt de film een universeel verhaal, herkenbaar voor elke Brabander, maar ook herkenbaar voor elke carnavalsvierder.

Naast de genoemde steden zijn er talloze alternatieven beschikbaar, zoals Bergen op Zoom, Maastricht enzovoort. Nadere research zal uitwijzen welke steden naast Oeteldonk definitief gekozen worden.

RIVM-richtlijnen

Opnames: De gezondheid van het team en geïnterviewden staat uiteraard voorop. Daarom werken we al sinds dit voorjaar conform het [protocol voor film](#). We werken met kleine teams, zorgen voor voldoende werkruimte in de studio's en voor plexiglas tussen cameraman en interviewer (zij moeten namelijk dicht bij elkaar zitten). We werken met telelenzen, waardoor de afstand tot de geportretteerden ruim twee meter zal zijn. Ook stellen we een speciale coronamedewerker aan, die het opnameproces conform het protocol zal begeleiden en monitoren.

Vertoningen: De eerste film wordt uitgezonden door Omroep Brabant, volledig coronaproof dus. Het complete programma in 2022 is uiteraard afhankelijk van de dan heersende situatie. We gaan in de plannen uit van een virusvrije samenleving. Mocht het virus nog een rol spelen, dan zullen we de vertoningen organiseren conform de dan geldende maatregelen. Desnoods worden de vertoningen volledig online. Maar dat zou wel héél erg jammer zijn.....

Financiering

We filmen vier dagen, waarvan twee in 's-Hertogenbosch. Alle kosten worden in de begroting toegelicht. Gezien het enorme enthousiasme waarmee dit idee ontvangen wordt, hopen en verwachten we het dekkingsplan tijdig rond te krijgen:

- Omroep Gelderland heeft € 6.600 toegezegd.
- Zowel Banning als van Osch hebben een eigen bijdrage toegezegd.
- Omroep Brabant draagt € 10.000 bij.

2022 - Presentatie & distributie

In de aanloop naar het nieuwe carnavalseizoen van 2022 vindt de release van de documentaire plaats. In Den Bosch bestaat het carnaval dan precies 140 jaar. Een jubileumjaar dus, want in 1882 werd het voor het eerst gevierd. Een prachtig moment om deze documentaire dan te releasen. Zie marketing en distributieplan voor verdere uitwerking.

Meerjarig perspectief

- Dit project genereert veel aandacht voor het carnaval in 2022, het jaar waarin het feest hopelijk weer normaal gevierd kan worden. Na distributie in Nederland volgt een jaar lang internationale distributie.
- De live muziekkuitvoeringen van deze film door harmonieorkesten is de basis voor doorontwikkeling van dit project: We gaan volgend jaar samen met de BBM (Brabantse Bond van Muziekverenigingen) het project **filmmuziek** opstarten. Daarin worden meerdere documentaires gekoppeld aan harmonieorkesten en componisten. De gedachte is een project met tientallen concerten en tienduizenden bezoekers in

de periode 2022 – 2024 en hopelijk daarna. Het Verdriet van Carnaval is het 'laboratorium' waarin we deze cross over presentatievorm voor het eerst kunnen uitproberen en uitrollen.

n.b. de carnavalsfoto's in dit plan zijn niet van de hand van Jan Banning en dus niet representatief voor zijn werk.

*Het verdriet van Carnaval / 29 oktober 2020 /
stichting het Kader / Frank van Osch, Jan Banning*